

Félmillió korona a budapesti szemétben

— Az Est tudósítójától —

A vacsora maradványai, a szerelmes levél, a kályhából kisöpört hamu, a hervadt rózsza, a lyukas keztyű, a megunt fénykép, a kiszolgált gallér, a szivar- és cigarettavég,

az elhasznált gyufaszál, a tépelt tollaskalap, a kifacsart citrom, a puderesdoboz, a tegnapi ujság és egyéb értékét vesztett ingó házi holmi a kiséprés után szemét lesz. Mostoha gondolkozásunk már nem foglalkozik tovább a halott virággal, a melynek illatát élveztük, a keztyűvel, mely hideg ellen védett, az ujsággal, melyet újabb izgalom feledtet. Hálánk nem kéri szolgálatainkért e halott tárgyakat, legfeljebb bosszúságunk ébredtára hajnalon, mikor legjobb álmunkból felver a szemetes éleshangu csengettyűje s cselédek nyelvelése közben eldübörög házuk előtt a földet rengető lomha szemetesköporsó.

Naponta 250 ilyen szürke vaskoporsó járja keresztül-kasul Budapestet, gyűjtve a házak, az utcák és a vásárcsarnokok szemétjét. Délutánra mindmennyi kicammog a szentlőrinci szemétvasut állomásához, a villanyos emelődaruk alá, hogy a 250.000 seprű munkájának gyümölcsét, Budapest 24 órai szennyét elvigye a vonat.

A fővárosi köztisztasági hivatal igazgatójának szíveségéből a minap egy apró szalónkocsit kapcsoltak az egyik szemétvonathoz s ezen utaztam ki a szentlőrinci határba, a hol száz esztendősz szemétdomb-hegység ölében szorgalmasan zakatol a kis szemétfeldolgozó gyár s közel félmillió korona értékű halász ki abból, a mit mi kisöpörtünk.

Kirándulás a szeméthegeyekbe

A szemétyárból sűrű porfelleg árad s ezért, hogy a telepet megtekinthessem, fehér porköpenyegot adott rám Csapó ur, az üzem vezetője. Ez a rettentő por, azt mondják csodálatosképpen csak a ruházatnak árt, — a szervezetre nem egészségtelen. Ellenbizonyítékok hiányában el kellett hinni, nemcsak mert a szeméttelép statisztikája szerint még járvány soha nem volt itten, hanem mivel maga Csapó ur is, a ki egész napját itt tölti, olyan pirosproszgás ember, hogy bármelyik tiroli fürdő reklámjának beválnék.

Előbb a szeméthegeyekbe rándultunk. Kétféle hegyképződmény van

ittén. Teljes szemétből képződött hegyek, melyek még egyrészt abból az időből erednek, a mikor nem dolgozták fel a szemetet, másrészt a jelenlegi szemét zöméből, mert feldolgozás alá csak a frissen gyűjtött szemét egyharmadrésze kerül. Ez a stéljes szemét, a melyben minden szerves bomladék megvan, az idők folyamán megáporodva adja az ugynevezett *compost-trágyát*, a mi igen értékes anyag s a gazdák szívesen vásárolják. A többi hegy a feldolgozás alá került szemét hasznavehetetlen részéből képződik, anyaga tehát a *szemetek szemetje*, a tökéletes és végérvényes, hogy ne mondjam — *jogerős szemét*. A hegyekre sinek vannak fektetve, melyeken elkeseredett, borzas lovacskák vonogatják a sinen járó vastaligákat. A szeméthegeyek belsejében itt-ott lassu, félig fojtott tüzek égnek és ezért egy ilyen szemét-Davalagiri megmászása nem minden veszedelem nélkül való. A kiegész folytán aknák képződnek s többször megtörtént, hogy egy ilyen akna beszakadt. A kísérő ember könnyen menekülhet, de a szegény ló, minthogy a hámat tartja, *nem tud kiszabadulni és bentleg*. Nem sűrű az ilyen eset, de előfordul.

Maga a szemétfeldolgozó gyár egy öreg porlepett épület még Cséry Lajos építtette, a ki praktikus eszével milliókat szerzett a szemétből. A szemétfeldolgozása tulajdonképpen nem egyéb, mint többszöri rostálás és válogatás. A hajtóerőt gőzkazán szolgáltatja, melynek a tüzeit a szemétből kiszedett fűtőanyagokkal, szén, kokszfélleg égett salak és egyéb ilyen, még felégethető szemét-alkatrészekkel táplálják. A különleges szerkezetű tüzrostélyra állandóan vízgőz permetez, hogy az oxigén minél jobban elősegítse az égést, illetve hőfejlődést, mert ez a fűtőanyag korántsem olyan gazdag kalóriában, mint a finom szenek.

A vasúti kocsiról gőzdaru emeli fel a szeméttartányt és annak tartalmát rettentő porzással egy hatalmas vasdobba löki. Ez az első rosta. A legdurvább rostálást végzi; akkora lyukak vannak rajta, mint egy cillinderkalap. A szemét javarésze persze kihull a rosta nagy lyukain és tovább fut, a mi azokban benmarad, azt a dob bizonyos idő múlva oldalt kiveteti, a hol már 10—12 szemétválogató leány, vagy kis fiu várja egy széles vasheveder mellett, a mely lassu mozgással, mint egy mozgó járda továbbítja a tárgyakat. Ide nagyobb bádogedényeket, pakoló-

papírokat, vastag újságokat, nagyobb rongyokat, kartonra feszített képeket s egyéb olyan tárgyakat láttam hullani, melyek a nagy rosta lyukain már nem futottak keresztül. Végtelenül elszomorító, unalmas, sötét kis odú ez a válogatóhely s valóságos enzációszámba megy itt, ha a fül-siketítősen ordító vasrosta gyomra egy ócska nadrágot okád ki. A munkásokat látszólag nem untatta a dolog, s folyton arról beszélgettek, a mi elöttük a vashevederen szaladt. Megkérdeztem az egyiket, hogy mi volt a legértékesebb tárgy, a mit itt talált.

— Egy levesmerő ezüstkanál, négy esztendeje. De ez ritka eszt. Csak az apró-válogatóban van ilyen eszerencse — mondotta melán. Nem mintha az övék lenne az ezüstkanál, hanem mert negyven fillér találati díj jár érte.

A szemétfolyam

Innen átmentünk a gyár másik oldalára, a eszerencse tanyájára, az apró-válogatóba. Ez már egy nagyobb fajta, 18—20 méteres terem. Rajta, körülbelül derék magasságban, két félméter széles, kenderszövetből szőtt szalag húzódik végig, mely állandó, lassu mozgásban van: ez a pater noster. A mozgószalag induló végében a falban látható a legutolsó rosta, mely pokoli zakatolással forog. Benne kavargó, örvénylik, csörömpöl, porzik az apró, válogatásra alkalmas szemét, s széles folyamban, mint egy bőséges forrás torkából buzog le a szalagra, mely tovább sodorja a kétoldaltól válogató lányok sűrű sora között.

A szem az első pillanatban elkáprázik, ha a tarka szemétfolyamot nézi, s eleinte nem tudja megkülönböztetni a részleteket. Csak bizonyos idő múlva szokja meg látásunk, hogy disztíngváljon. Elképzelhetetlen kaleidoszkópszerű gyors váltakozásban hömpölyög itt az a sok kiszolgált tárgy, a mit a város milliós sokadalma az enyészetnek ítél. Legfeljebbben rikítanak a kifacsart sárga fél-citromok. Majd figyelmemet egyre jobban megfeszítve látom, mi ömlik el előttem: sárgarépa, káposztatorzsa, széndarabka, szivarvég, szipka, konzervdoboz, vasdarabkák, porcelláncserép, sósborszeszes üveg, cipőkrémdoboz, tarka-barka rongy, papíros, ceruzavég, gomb, fali kontaktus, pelrepszelyem, cénnaorsó, kifésült hajpamacs, fogkefe, gyufaskatulya, mirtuskoszoru, utána néhány méterrel, egy fiatal házaspár fényképe... Kéz a kézben, talán a mirtushoz tartoztak... Almacsutka, toll, hajlű, törött penecillus, pléhdarab, üvegcserep, lerágott libacomb, fésű, rozsdás kulcs, babafej, mozifilm. Lekaptam egyet, de nem volt szerencsém, éppen a felírás volt, mely így hangzott:

— Leontine! Beszéltél-e a futáronnal és felöltöztetted-e már menyegzőre urnédet?

Mozitúdósok talán kisütnék, hogy melyik filmből való.

Nem győzők betelni e szemétláva tarkaságával, mely olyan, mint egy végnélküli néma rege a nagyváros mindennapi életéről. Nem tudom a szemem levenni róla, csak nézem... egyre nézem... kötötű... saláta... miderplancsett... föltburgonya... fátjöl... tintásüveg... harisnyaköb, narancshéj, notesz, orvosság, üveg... krumphisaláta, koks... egy fél-citrom... Meddig állana itt egy igazi merengő, a ki félnapig is elnézi

a futópatak vizét. Merem állítani, hogy oly jóízűen, mint itt, merengeni sehol nem lehet.

— Ma nem érdekes a szemét — mondja fitymáló hangon vezetöm. — Vannak itt néha külön dolgok is: ezüstkanál, aranygyűrű, sőt briliáns. — Majd elmondja, hogy levágott emberkéz meg láb is került már a pater noster-re, meg egyéb corpus delicti, és hogy nem egy dráma sikeres bűnügyi nyomozásának fonala indult el a szemétyár válogató-szalagjáról. A szemetesláda titka.

Véges-végig a szalag fölé borulva serénykednek a válogató-leányok. Keztyüs kezük boszorkányos gyorsasággal táncol a kiterített szemeten s ügyes ujjakkal olyan művészi finomságu munkát végeznek, mint a zongoravirtuóz a Bösendorfer fehér-fekete fogorán. Mindegyiknek megvan a maga kijelölt anyaga. Egyiké a csont, másiké a fehér, harmadiké a tarka rongy, ez a vasat, az a pléhet, amaz a rezet kapkodja ki, a hetedik az üveget, a nyolcadik a porcellánt, a kilencedik a krumplit, a tizedik a koksot és így tovább. Gyakorlott szemük azonnal meglátja, ha illetékes tárgy közelít s ha ebből akármennyi akad egy rakáson, kiveszi, el nem véti, s villámsebessé mozdulattal dobja a gyűjtőtartályba. A mi mégis ott marad a szalagon, az kihull az épület végén elhelyezett nagy kosarakba s ebből lesz a fentebb említett jogerős szemét.

Az így szerte-széjjel válogatott anyagot azután a nagybani gyűjtőhelyekre viszik. A rongyokat, a szertint a mint gyapjuból, gyapotból, vagy kenderszövetből valók, külön nagy bálókba kötik. Az egynemű fémeket összeolvasztják, a bőrökkel külön manipulálnak, sőt suszter is van, a ki a talált cipőket kijavítja. Óriási ócska cipőtalpgyűjteményt láttam itten. Nagy raktár van a gumihulladékból, cellulózéből, a hová a mozifilmek is kerülnek. Zománcos bádgedényekből és konzervdobozokból valóságos piramisokat emeltek, s fuvarokban hordják el azt a szerződéses vállalkozók.

„Oharek, a szent”

Egy külön kis kalibába kerül a réz, vagy a mit esetleg első pillantásra réznek nézett a válogató. Itt ül néhány mocskos szőnyegen a szemételep fő-fő fémszakértője: Oharek Pepi, egy 67 esztendő, összeszáradt képű, de azért vidám tekintetű anyóka. Előtte egy kis üllő, kezében kalapács és egy mágneses patkó. A mire az öreg Oharek azt mondja, hogy: „ez réz”, arra az állami bányászati és kohászati főiskola tanára is mérget vehet, hogy „ez réz”, vagy vas, vagy acél, szóval a minek Pepi mondja. Nagy tisztelőnek örvend a jó öreg Oharek Pepi, de nem is ok nélkül. Hét esztendő gyerekora óta itt üldögél ezen a megveszekedett egy helyen. Hatvan esztendő óta soha innen el nem került, soha más nem csinált, mint hogy a szemétből kiszedett fémeket válogatta és soha a világból egyebet nem látott. A jó Pepi egy olyan vorschiftoz szent, a milyenre az indiai szent Védák ideje óta még példa nem volt. Igazán nemzeti jutalmat érdemelne a hűséges cselédnek ez az élő szimbóluma.

Pepi fúrge ujján egy kopott ezüstgyűrűt pillantottam meg, melyen a Bourbon-liliom domborműve volt.

— Hát ez a gyűrű miből van, Oharek?

— Ezistbul.
— Mennyit érhet?
— Husz-huszot greieca.
— Kell-e érte egy forint?
— Nem adom. Nicht um die Welt. Das is mer a heiligas Andenken. Es hab i no vom meinen guten ten Cséry gestola.
Nagy dolog ez a becsület. Pepi egész napidija összesen 2 korona. Napi tizenöt krajcárrol hatvan esztendő alatt enngire vitte.

A telep jövedelme

Azután megnéztem az új gyárat, mely most készült el, s villanyerőre van berendezve. Itt már kitűnő szélhajtó ciklonkészülékek vannak és tágas, világos, betonozott, megcsempézett, egészséges válogatótermek. A gyár munkaképessége sokkal nagyobb a réginél, de egyelőre elegendő villanyos hajtóerő, se elég munkás nincsen, s így az üzembelyezés késik.

A mostani üzem, melyben évi 21.500 vaggon háziszemét egyharmadát dolgozzák fel s 64.700 vaggon utcaszemétet, meg 18.800 vaggon csarnoki szemétet értékesítenek, —

Hazatérés a francia fogságból

— Az Est tudóstójától —

Bartheldy Tibor, Bartheldy István altábornagy fia, tegnap tért vissza Franciaországból, a hol a háboru kezdete óta internálva volt és a honnan diplomáciánk közbenjárására esti fogyatkozása miatt most eresztették szabadon. A háboru kitörése előtt másfél hónappal utazott Párisba, hogy a Sorbonneon tanfolyamokat hallgasson. Mikor a háboru kitört, ő is meglett minden intézkedést arra, hogy még idejében hazatérhessen és a franciák ravaszága épp úgy ott tartotta őt is, mint a többi ottrekedtet.

Hivatalos irással rendelték ki őket reggel nyolc órákor a lyoni pályaudvarra, a hol állítólag két vonat áll majd a rendelkezésükre. A sok ezer német, magyar és osztrák össze is gyűlt ott, de a rendőrség puskatással verte szét őket kegyetlenül. Aztán hiába jártak be Páris valamennyi pályaudvarát, vonatot nem találtak többé. Internálták őket, előbb Saumurba, azután a breton tengerparton Lanvéoc ósdi várába.

Csupa intelligensebb, jobbmodu embert válogattak ki ide, és a közepkori vár kazamatáit jelölték ki nekik lakásul. Személyenként 8 kg. szalmát kaptak mindjárt a háboru elején, egy év múlva a szalmához kaptak egy pokrócot is. A pincékből séta közben szabad kijönnök, akkor aztán egy szögesdróttal körülkerített kis udvaron járkálhatnak. Ez az egyetlen napi szórakozásuk. Kosztjuk délben leves, este főzelék. Huszonnyolc magyar van itt elzárva, a többi internált mind német, köztük Mumm, a híres pezsgőgyáros is, a kinek óriási vagyónát és gyártelepeit, raktárait a franciák mindjárt a háboru elején lefoglalták.

Hetenkint egyszer-kétszer a polgári hatóságok szokták meglátogatni a kazamatákban sinylődőket. Ezekről a vizitektől rettegnek a legjobban az internáltak, mert tekintélyes francia hivatalnokok, prefet-k és alprefet-k nem átalják tchetetlen dühüket ostoba gunynyal rajtuk kitölteni.